

A fogadalmi templom elrontott tervei.

A legnagyobb bizonytalanság mindenben. — Lényegesen megváltoztatták Schulek terveit. — Az elhamarkodott köfaragó munkák.

(Saját tudósítónktól.) Néhány nap óta izgalommal tárgyalják Szegeden a ma még csak az alapozásnál tartó templom-építési munkák körül támadt zűrzavart. A legnagyobb bizonytalanság uralkodik e téma körül és maguk a beavatottak tudják legkevésbé, hogy mennyiben felel meg a valóságnak a *Pillich Kálmán* által először hangoztatott az a vád, hogy a fogadalmi templomnak Schulek Frigyes által készített eredeti terveit a kivitellel megbízott *Foerk Ernő* műépítész a maga felelősségére megváltoztatta és ezáltal a drágán megvásárolt terveknek művészi egységét jelentékenyen megvazarta?

A templomépítés ellenőrzésével megbízott bizottság tegnapi tárgyalásairól olyanféle hírek jelentek meg, mintha Foerk Ernőnek sikerült volna meggyőzni a bizottság közvéleményét abban a tekintetben, hogy a Schulek-féle terveken csak jelentéktelen változtatások történtek. Alkalmunk volt ma a hirhedt terveket megtekinteni és az eszközölt változtatások dolgában kiváló szakemberek véleményét kikérni, a mely fáradozásaink nyomán jelenthetjük a közönségnek, hogy az eredeti terveken tényleg olyan változtatások történtek, a melyek a fogadalmi templom egységes stílusát a leghatározottabban veszélyeztetik s amelyek ennek a századokra szóló alkotásnak a művészi becsét igen erősen leszállítanák, ha azok tényleg kivitelre is kerülnének.

Röviden ismertetjük itt a mai zűrzavar előzményeit és rámutatunk azokra a változtatásokra, melyeknek jelentőségét az olvasó akkor is fölfoghatja, ha az építészeti stílusok eltéréseinek részletkérdéseiben nem teljesen járatos.

MIFÉLE VÁLTOZTATÁSOK SZÜKSÉGESEK?

Szeged város megvette Schulek Frigyesnek, a legelőkelőbb magyar építőművésznek a fogadalmi templom számára készített tervvázslatait hatvanezer koronaért. A hirneves műépítő vállalta volna a tervek kivitelét is, de miután a megállapodások előkészítése alkalmával bizonyos indokolatlan kicsinyeskedésekkel elkedvetlenítették, visszalépett a kivitel hosszú és nagy munkájától, megelégedvén azzal, hogy terveit méltányos tiszteltéj ellenében átengedte a városnak.

A hatóság most érintkezésbe lépett Foerk Ernő pápai lovaggal, ismert műépítővel, akit az egyezkedési tárgyalások eredményeként meg is bízott azzal, hogy a fogadalmi templomot harmadfél millió költség keretében, öt év alatt, a Schulek-féle tervek szerint építse föl. Az építés ellenőrzésére kiküldött nagybizottság foglalkozván a kérdéssel, amint ez az 1913. évi március hó 18-án kelt jegyző-

könyvből is kitűnik, szigorúan kötelességévé tette a vállalkozó műépítőnek, hogy a Schulek Frigyes terveihez, — főleg stílszerűség szempontjából — szorosan alkalmazkodjék, csupán azt a kívánságát fejezte ki, hogy az épület impozáns méretű két tornya és egyéb épületrészei diszesebbek legyenek, a templom bejárata pedig előbbre tolassék.

AZOK A HÍRES TORNÝOK.

Foerk Ernő átdolgozta a terveket a maga szájaize szerint, azután anélkül, hogy azokat bárki is felülbírált volna, hozzáfogott a templom alapozásához.

Miféle változtatások történtek a tornyokkal?

Foerk Ernő saját előadása szerint aggodalmat érzett abban a tekintetben, hogy ha a Schulek tervein látható, karcsu, magas toronytetőzet az idők viszontagságai miatt javításra fogának szorúlni, nagyon nehéz lesz kívülről oda fölmászni és a javítást nyolcvan méter magasságban eszközölni. Kőből való fedőlapokkal gondolta tehát a kérdést megoldani, miáltal azt remélhette, hogy a kőanyag kevésbé romlandó lévén, a tető javítására gondolni nem kell. A kőfedél természetesen más méretezést, formát és teherbírási képességet igényelvén a toronytól, annak teteje laposabb lett s ezáltal a tornyok jellege is megváltozott. Ez a „süveg-cukor“ hasonlatnak a magyarázata.

De még furcsábban jártak a kereszthajók tornyocskáit. A templom kereszthajójának két végére Schulek két-két gyönyörű tornyocskát tervezett. E tornyok egyike a földbe mélyesztett alaptól emelkedik ki, másik pedig — jobb megoldás lehetőségének hiányában — a kereszthajók fődémszerkezetén nyugszik. Érezte azt Schulek Frigyes, hogy ennek az építészeti hibás megoldásnak valami orvosszerét kell találni. Ezért a tetőből kiemelkedő torony elé egy áttört mivű ballusztrádót tervezett, mely eltakarta a torony és tető érintkezési vonalait és a tornyot olyannak tüntette föl, mintha szabályszerű falazaton nyugodnék, vagy a földön állana. Ez a mindenképpen szerencsés megoldás elterelte a néző figyelmét attól, hogy a toronynak lefelé való folytatását keresse, miáltal a kereszthajók külső végződésének kiépzése művészi szempontból is kifogástalannak tűnhetett föl.

Foerk Ernő nem méltányolta az ősz mester kiváló műérképének megnyilatkozását, hanem egyszerűen lesöpörte a ballusztrádokat, miáltal a kérdéses tornyok olyan színezetet nyertek, mintha a kereszthajók tetőszerkezetéből nőnének ki. Sőt nemcsak ezt a színezetet nyerte, hanem tényleg a tornyok onnan is nőnek ki. Hogy ez a megoldás szépnek mondható-e, azt határozza meg

az, aki látott már embert láb nélkül, templomtornyot masszív kőalap nélkül.

A KERESZTHAJÓK.

A legnagyobb kalamitás talán a kereszthajókkal történt.

A kereszthajók két végződésére a zseniális tervező mester kívül kidomborodó két apsziszt, magyarul szentélyt rajzolt. Már a Schulek-féle tárgyalások idején több hozzájáruló arra kérte a tervezőt, hogy a szentélyeket ne toldalék gyanánt tervezze, hanem építse bele a kereszthajók falába, miáltal a kereszthajók térfogatban nyertek volna. Schulek Frigyes azonban megmagyarázta a hozzá nem értőknek, hogy kívánságuk teljesítése teljesen lehetetlen. Az apsziszt azért kellett toldalékkul tervezni, hogy a toldalék összeilleszkedése felett egy hatalmas, rózsasalaku, színes üvegablak legyen elhelyezhető, ami nélkül tiszta stílusú román kereszthajó el sem képzelhető. De szükség volt arra a két pompás ablakra világítási szempontból is.

Foerk Ernőnek ilyen aggodalmai nincsenek.

Egyszerűen beleolvastotta az apszisokat a kereszthajók terébe s a rózsasalaku nagy ablakok helyébe három-három keskeny kis ablakot illesztett. Mikor eziránt kérdést intéztünk hozzá, Foerk Ernő ur ezt a magyarázatot jelentette ki:

— Hiszen igaz, hogy eltörültem a kereszthajók két nagy rózsablakát. De helyettük beillesztettem egy még nagyobb oda, ahova Schulek nem tervezett: a főbejárat fölé . . .

Vagyis: oda tett ablakot a kiviteli vállalkozó, ahol a mesteri tervező izlése nem engedte azt meg. Így kell érteni azt a kifejezést, hogy az eredeti terveken . . . „csak lényegtelen változások történtek . . .“

A RÉSZLETRAJZOK.

A részletrajzok azok, melyekben az olasz román stílus elemeit Foerk Ernő átforgatta a német reneszánsz képére és hasonlatosságára.

Az bizonyos, hogy maga Schulek Frigyes is változtatott volna a saját tervein, főleg az után, hogy a templomépítő bizottság diszesebb részleteket kívánt és nem elégedett meg az épület proporcionális tagoltságának egyszerű szépségével. De Schulek aligha tervezett volna reneszánsz oszlopízeket és azokat is négy-öt különféle korszak izlése szerint, mint azt Foerk Ernő tette. A részletek kidolgozásában tehát a legnagyobb baj az, hogy nemcsak az egységes stílus, de főleg a román stílus hiányzik belőlük s joggal lehet tehát azt mondani, hogy az eredeti tervek nemcsak nem maradtak meg a maguk érintetlenségükben, hanem saját stílusukból gyökeresen kiforgattattak.

Annál sürgetőbb a baj, mert a köfaragó munkák vállalatba adása immár a tizenkettedik órához jutott el; csak a véletlenül múlt, hogy eddig is nem kezdték még a kőveket a Foerk-féle vegyes reneszánsz stílusban kifaragni.

Olcsóságuk, tartósságuk és szépségük révén országhírűvé vált szegedi

első kézből, nagy választékban csakis az

Egyesült Műasztalosok Butorraktárában Szegeden,

Tisza-Lajos körút 19. szám alatt kaphatók, esetleg részletfizetésre

BUTOROK